

Nr 118.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1943 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ersättning åt Lovisa Magnussons dödsbo för viss genom förskingring liden förlust.

(3:e avd.)

I en inom första kammaren av herr *J. Sandén* väckt motion (I: 116) har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ersättning beredes Lovisa Magnussons från Stockholm dödsbo med 27,526 kronor 47 öre jämte skälig ränta med avdrag av 837 kronor 35 öre, som dödsboet lyft å sin bevakning av nämnda belopp uti C. A. R. Lothigius' konkurs.

I *motionen* anföres, bland annat, följande.

Genom Kungl. Maj:ts och Rikets Svea hovrätts utslag den 1 oktober 1937 dömdes förre stärbhusnotarien vid Stockholms rådhusrätt, C. A. R. Lothigius, bland annat att för fortsatt trolöshetsbrott mot änkefru Lovisa Ulrika Magnusson i Stockholm hållas till straffarbete, varjämte Lothigius förpliktades att till änkefru Magnusson utgiva sammanlagt kronor 52,526: 47 jämte 5 % ränta från den 7 november 1937 till dess betalning skedde. Genom samma utslag dömdes Lothigius jämväl bland annat för det han tillgripit och förskingrat medel, som han i kraft av sin tjänst till redovisning emottagit, samt till döljande av tillgreppen fört falska räkenskaper ävensom för att han gjort sig skyldig till vårdslöshet, försummelse, oförstånd och oskicklighet i sin tjänst att vara avsatt från sin tjänst såsom stärbhusnotarie vid rådhusrätten och hållas till straffarbete.

Av utredningen i målet framgår, att Lothigius, sedan Lovisa Magnusson den 15 oktober 1936 uppdragit åt honom att omhändertaga och förvalta hennes sparbanksböcker och övriga tillgångar, från Lovisa Magnussons kapitalräkning i Stockholms enskilda bank aktiebolag uttagit följande belopp:

den $\frac{23}{10}$ 1936	kronor 36,000:—
den $\frac{7}{11}$ 1936	» 20,000:—
den $\frac{31}{12}$ 1936	» 582: 65
		<hr/>
Summa kronor		56,582: 65.

Av utredningen i samma mål framgår vidare, att Lothigius å sin checkräkning hos aktiebolaget Svenska handelsbankens avdelningskontor nr 6 av medel, som icke utgjorde å stärbhusnotariekontoret inbetald arvsskatt, insatt:

den $\frac{23}{10}$ 1936	kronor 11,000:—
den $\frac{7}{11}$ 1936	» 20,000:—
		<hr/>
Summa kronor		31,000:—.

Att ifrågakomna belopp 11,000 kronor och 20,000 kronor av Lothigius insatts å denna checkräkning för att vid behov tagas i anspråk för täckning av förskingrade stämpelmedel torde, av vad som framgår i målet, vara uppenbart. Nämnade belopp ha under november eller december månad 1936 inlevererats till generalpoststyrelsen. Då Lothigius för utbetalningar för Lovisa Magnussons räkning icke använt större belopp än kronor 3,473:53, torde återstående beloppet 27,526 kronor 47 öre av Lovisa Magnusson tillhöriga medel få anses ha kommit statsverket till godo.

Lovisa Magnusson, som avled den 13 augusti 1937, efterlämnade icke vid sin död några arvsberättigade släktingar, men hade i testamente insatt som universella testamentstagare med. dr Allan Henry Wolfgang Magnusson och hans syster fru Siri Astrid Lovisa Granstedt, född Magnusson, vilka vore syskonbarn till Lovisa Magnussons förut avlidne man, hattmakarmästaren Peter Magnusson. De tillgångar, Lovisa Magnusson innehaft, hade hon ärvt efter sin avlidne man, varför det synes naturligt, att behållningen efter Lovisa Magnusson kommit att tillfalla testamentstagarna.

Lothigius blev den 10 februari 1937 vid Södra Roslags domsagas häradsrätt försatt i konkurs. Stärbhuset har icke erhållit annan ersättning för den förlust detsamma lidit än utdelning av 3.04197 % å av stärbhuset bevakad fordran i Lothigius' konkurs.

I underdånig framställning den 17 december 1937 anhöll *S. Nisell* såsom utredningsman i boet efter Lovisa Magnusson, att Kungl. Maj:t måtte förordna om åtgärder för återbetalning till dödsboet av 27,526 kronor 47 öre jämte fem procent ränta därå från den 7 november 1936 med avdrag av den utdelning, som i Lothigius' konkurs kunde belöpa på nämnda belopp.

Utlåtanden över denna framställning avgåvos av advokatfiskalsämbetet i Svea hovrätt, justitiekanslersämbetet och statskontoret.

Advokatfiskalsämbetet i Svea hovrätt anförde därvid bland annat, att någon lagligen grundad skyldighet för statsverket att till Lovisa Magnussons dödsbo återgålda beloppet 27,526 kronor 47 öre eller del därav icke torde föreligga. Med hänsyn emellertid till förekomna omständigheter torde billigheten kräva, att, därest dödsboet efter Lovisa Magnusson icke i annan ordning kunde erhålla ersättning för den förlust, varom här vore fråga, statsverket hölle dödsboet skadeslöst i sådant hänseende.

Justitiekanslersämbetet anförde:

Enligt handlingarna i ärendet synes väl icke vara med full visshet konstaterat att Lothigius av de på Lovisa Magnussons bankräkningar uttagna medlen använt ifrågakomna beloppet 27,526 kronor 47 öre för inbetalning till statsverket av oredovisade stämpelmedel. Emellertid har Lothigius synbarligen nödgats anlita särskilda utvägar för att — sedan hans stämpeluppbörd blivit föremål för granskning — kunna verkställa dylik inbetalning. Och omständigheterna lära giva mycket starkt stöd för uppfattningen att även Lovisa Magnussons medel använts för berörda ändamål.

Att statsverket icke är lagligen skyldigt återbetala de medel, som i förevarande fall kommit statsverket tillgodo, lärer vara klart. Då Lovisa Magnusson numera är död och icke efterlämnat arvsberättigade släktingar samt de personer, till vilka hon testamenterat sin kvarlåtenskap, synas vara välbärgade, torde ej heller föreligga särskilt ömmande omständigheter att åberopa till stöd för en återbetalning. För sin del anser dock justitiekanslersämbetet att det skulle vara för rättskänslan tilltalande att statsverket i ett fall som det

förevarande, med ett tämligen tydligt samband mellan tillgreppen från Lovisa Magnusson och inbetalningen till statsverket, avstode från att tillgodogöra sig det belopp som i förevarande ordning tillförts statsverket. Justitiekanslersämbetet vill vid sådant förhållande icke avstyrka att ersättning beredes Lovisa Magnussons dödsbo med 27,526 kronor 47 öre, dock att ränta ej torde böra utgå, varjämte avdrag lär böra ske ej blott, såsom sökanden ansett, för utdelning i Lothigius' konkurs utan ock med ett belopp motsvarande den förhöjda arvsskatt som den ökade behållningen i dödsboet borde medföra.

Statskontoret framhöll, att skyldighet för statsverket att till Lovisa Magnussons dödsbo helt eller delvis utbetala förevarande belopp, 27,526 kronor 47 öre, uppenbarligen icke förelåge. Vid sådant förhållande och då statsverket icke av annan anledning hade skäl ikläda sig den förlust, som kunde drabba dödsboet på grund av Lothigius' ifrågavarande åtgöranden, avstyrkte statskontoret bifall till framställningen.

I resolution den 31 december 1942 fann *Kungl. Maj:t* ej skäl bifalla framställningen.

Vid behandlingen av förevarande ärende har utskottet tagit del av handlingarna till *Kungl. Maj:ts* förenämnda beslut den 31 december 1942. Av handlingarna framgår bland annat följande.

Utskottet.

Den 5 oktober 1936 påbörjade advokatfiskalen i Svea hovrätt i samarbete med generalpoststyrelsen den särskilda undersökning av Lothigius stämpelredovisningar, som senare skulle leda till uppdagandet av förskingringarna. Den 13 oktober avlade Lothigius ett besök å advokatfiskalskontoret. Att Lothigius därvid fick klart för sig, att advokatfiskalen hade sin uppmärksamhet särskilt riktad på hans handhavande av stämpeluppbörden är, enligt vad advokatfiskalen i sitt yttrande framhåller, ställt utom allt tvivel. Den 15 oktober uppdrog Lovisa Magnusson åt Lothigius att omhändertaga och förvalta hennes sparbanksböcker och övriga tillgångar. Den 16 oktober inställde sig Lothigius på kallelse av advokatfiskalen ånyo på dennes kontor för att besvara vissa frågor om stämpelredovisningen. Advokatfiskalen framhåller, att Lothigius uppträdande vid detta tillfälle stärkte misstankarna, att det icke stod rätt till med stämpeluppbörden. Därefter följde den 23 oktober uttaget av 36,000 kronor å Lovisa Magnussons kapitalräkning och insättningen samma dag av 11,000 kronor å den checkräkning med aktiebolaget Svenska handelsbanken, varå Lothigius i regel dag för dag lät insätta vid rådhusrätten influtna arvsskattemedel. Den 7 november uttog Lothigius å Lovisa Magnussons kapitalräkning ytterligare 20,000 kronor och insatte samma dag 20,000 kronor å nämnda checkräkning. Advokatfiskalen framhåller att det synes honom uppenbart, att de nämnda beloppen å 11,000 kronor och 20,000 kronor — vilka icke utgjorde å sterbhusnotariekontoret inbetalad arvsskatt — insatts å checkräkningen för att vid behov tagas i anspråk för täckning av förskingrade stämpelmedel. Under november eller december månader inlevererades de till generalpoststyrelsen.

Vid ersättningsfrågans bedömande torde böra främst uppmärksammas, att Lothigius handhaft Lovisa Magnussons medel, icke i tjänsten, utan såsom ett privat uppdrag, vilket icke ens kan anses hava givits honom på grund av

hans ansvarsfulla ställning och tjänst. Redan av denna anledning måste utskottet ställa sig avvisande mot motionärens förslag, särskilt med hänsyn till de allvarliga konsekvenser för statens ansvarighet för förskingrade medel, som ett bifall till förslaget skulle kunna medföra. Härtill bör anmärkas, att det — såsom även justitiekanslersämbetet i sitt yttrande i ärendet framhållit — icke är med full visshet fastställt, huruvida de medel, som Lothigius uttagit på Lovisa Magnussons ifrågavarande kapitalräkning, inlevererats till generalpoststyrelsen eller blivit på annat sätt förskingrade. Framhållas må i detta sammanhang, att den av Lothigius omhänderhavda stämpeluppbörden uppgick till mellan sju och nio miljoner kronor årligen eller således i genomsnitt 25,000 kronor varje helgfri dag och att under tiden från och med den 23 oktober till och med den 28 december 1936 å checkräkningen insatts 3,366,042 kronor och uttagits 3,461,902 kronor 61 öre.

Utskottet har slutligen uppmärksammat, att Lovisa Magnusson icke efterlämnat arvingar och att icke heller i övrigt ömmande omständigheter föreligga, som kunna åberopas till förmån för understöd från statens sida till dödsbodelägarna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen I: 116 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 maj 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 116.

Reservation

av herrar Wiklund och Isacsson.